

INTERVJU Jernej Lorenci: Istina se ukida, niko nikome neće da veruje, svet gledamo kroz sebe i grabimo za sebe

Datum: Ned, 19/05/2024

Medij: www.danas.rs

Autor: @OnlineDanas

Zemlja: Srbija

Web rubrika: website

Url: <https://www.danas.rs/kultura/intervju-jerne-j-lorenci/>

U naše prosuđivanje stvarnosti jak upliv imaju manipulacije koje stižu sa svih strana - od političkih i finansijskih centara moći, od najviših društvenih institucija, sistema, društvenih mreža, veštačke inteligencije. Tako dolazimo do toga da danas, nažalost, više niko nikome neće da veruje, a to je najstrašnije od svega: kad nestane poverenje, nema ničega - kaže u razgovoru za Danas Jernej Lorenci.

Slovenački reditelj, jedan od najpoznatijih i najcenjenijih u regionu, koji među brojnim priznanjima ima i evropsku nagradu "Pri Europa: pozorišna realnost" (poznatu i kao teatarski Oskar), već godinama oduševljava našu publiku. Posebno bitefovsku, koja ga na ovom festivalu pamti po predstavama "Oluja", "Poludela lokomotiva", "Ilijada", "Biblija, prvi pokušaj" i "Carstvo nebesko". U martu prošle godine režirao je "Jevanđelje po F. M. Dostojevskom" u Srpskom narodnom pozorištu u Novom Sadu, u novembru smo gledali njegovu predstavu "Ajhman u Jerusalimu", priču o dubokim posledicama Holokausta koje dosežu do današnjih dana, produkciju Zagrebačkog kazališta mladih koja je gostovala u Beogradskom dramskom pozorištu (nagrada "Ardalion" za najbolje ostvarenje na prošlogodišnjem Jugoslovenskom pozorišnom festivalu), a pre nekoliko večeri Lorenci je opet bio u Beogradu. U Bitef teatru izvedena je njegova duo drama "Franišček" (Mestno Gledališće Ptuj), priča o Franji Asiškome (1182-1226), osnivaču Franjevačkog reda, velikoj religioznoj, mitološkoj, istorijskoj i umetničkoj ličnosti čiji je svetački oreol, kako je naveo Lorenci, ostao neprevaziđen - postao je simbol, i tokom vekova prevazišao je geografiju. Ipak, iza lika velikog Franje Asiškog stoji običan čovek po imenu Franjo, koji je živeo u antičko doba. Sagledao je svet i sebe na nov način, i počeo je tako da živi... Šta je bila vaša inspiracija da na sceni upravo sada oživi lik čoveka koji je video dalje od materijalnog, iznad ambicija, iznad pohlepe i požude, koji je iskreno živeo za to da čini dobro svim ljudima oko sebe? - Mislim da je danas jako važno da čujemo priču o Franji Asiškome, kada se gubi osećanje prema drugima, i živimo začaureni u sopstvenim potrebama, i u nekom cinizmu koji je svetskih razmera. Ova predstava je nastala i kao nekakav moj mali odgovor na kovid i postkovid, i tu novu realnost u kojoj smo zaboravili na ljude oko nas i na to da nismo sami. Zaboravili smo da treba malo da se otvorimo prema drugima, da smanjimo ambicije, i da svako od nas malo više bude čovek. S jedne strane, potrebna je distanca od dvadesetak godina da bi ljudi razumeli šta se, zapravo, tu sve dogodilo i šta je bio kovid, a mislim da se dogodilo puno više nego što se sada priznaje i što sada razumemo, a s druge, svet je postao drugačiji nego što je bio, tako bar ja vidim. Meni se čini najvažnijim to što smo mi u tim samoćama tokom lokdauna, u strahu i u nesigurnosti, na destruktivan način počeli da se bavimo sobom, i da smo sebe stavili u prvi plan, smatrajući da je ono što smo mi mislili i osećali jedina istina sveta. Koliko se svet promenio posle kovida, a čini se da smo nekako brzo potisnuli iz sećanja vreme kada je gotovo cela planeta bila "zaključana"? - Verujem da su stvari išle puno dublje - da se uvukla strašna nesigurnost na svim razinama, i da nas je ona nekako paralizirala, pa smo sada preosetljivi. Mislim da se dogodilo rođenje jednog novog ega, i da se još teže neko društvo dogovori oko bilo čega, što je strašno. Jer društvo je baza koja nas drži zajedno, a sada se sve postavlja pod znak pitanja. Društvo kao takvo, nauka, ideologija, školstvo, zdravstvo, sve što smo znali i što znamo. Sve je pod upitnikom, i sve je individualno i subjektivno - gledamo kroz sebe, i grabimo za sebe. Na čemu se zasniva taj novi, postkovid ego, i koliko je opasan put kojim je svet globalno krenuo? - Zasniva se na tome kako se svaki pojedinac oseća, subjektivni osećaj se, dakle, izjednačava sa objektivnim. A to sigurno ukida istinu i objektivnu realnost, i sada više nije jasno šta je stvarnost, šta je istinito, šta nije. Sada bilo šta može da se proglasi istinom, i to postaje kao legitimno. Neko, recimo, ne veruje u Holokaust, a i oni koji ne veruju, koji smatraju da se on nije desio, imaju isto pravo glasa kao i istoričar koji se bavi Holokaustom. Zar ta relativizacija činjenica nije započela revidiranjem i "presvlačenjem" istorije Prvog i Drugog svetskog rata, i mnogih drugih ratova, u cilju današnjih političkih, društvenih i korporativnih interesa? - Naravno da jeste, u naše prosuđivanje stvarnosti jak upliv imaju manipulacije koje stižu sa svih strana - od političkih i finansijskih centara moći, od najviših društvenih institucija, sistema, društvenih mreža, veštačke inteligencije. Tako dolazimo do toga da danas, nažalost, više niko nikome neće da veruje, a to je najstrašnije od svega: kad nestane poverenje, nema ničega. Franjo Asiško, o kome govori predstava "Franišček", sagledao je svet i sebe na nov nači - video je dalje od materijalnog, iznad ambicija, iznad pohlepe i požude, iznad svakog ličnog interesa. I sam je živeo takvim primerom. Bio je, što je najvažnije, stalni praktikant: zahtevao je najviše od sebe. Patio je, boreći se sa svojim demonima i istrajavajući u svojoj veri. Borio se sa sobom, a ne sa drugima. On je to preuzeo na sebe, ne okrivljujući druge. Prihvatao je sve i svakoga, nije delio i nije sudio. Bio je

svestan da je svako ljudsko biće jedinstveno i neponovljivo. Koliko su ljudi danas uopšte spremni da se suštinski bave sobom, da pokušaju da menjaju svet tako što će prvo sebe da učine boljim čovekom? - Nažalost, nisu spremni za taj poduhvat. Ima za to jedan vrlo mali, banalni, konkretan primer: Kad se Franja Asiški ljuti i kad je besan, on ide u svoju špilju i to razreši sam sa sobom, očisti se od negativnih osećaja i energija, i onda se vrati ljudima da bi prema njima i sa njima bio dobar. A mi živimo doba ljutnje, besa i histerije, i to iskaljujemo jedni na druge. Franjo zna da je najvažnija bitka čoveka sa samim sobom, i da čovek treba da pobedi sebe, dok mi u našem današnjem radikalnom subjektiviziranju sveta bijemo bitke sa drugima. U ovom konceptu sveta i moći koliko kao ideja deluje naivno to što nam Franja Asiški govori - neću da menjam svet, hoću sebe da promenim, da ja budem najbolje izdanje sebe samog? - Mislom da to ne bi opstalo kao ideja, ali, svejedno, moramo da podsećamo na suštinske ljudske vrline. Ovo je predstavica, nije ništa veliko, i ništa nije promenila niti će da promeni, to su sitni pokušaji nečeg, za mene dragocenog. Mislom da umetnost ne može da menja svet, ali može da napravi neki sitan pomačić, i to je sasvim ok. Presretan sam ako se desi, i ako publika kad izađe sa ove predstave makar u samo nekoliko trenutaka razmisli o onome o čemu govorimo i šta smo kroz Franju Asiškog hteli da joj kažemo. Iz svega ovoga o čemu govorimo, a tu su i dva zastrašujuća rata koja još nemaju naznake da će se uskoro završiti, iskače jedna prilično uznemirujuća vizura naše budućnosti. Može li normalan čovek da se nosi sa tolikim haosom koji živimo, i da ne bude pesimista? - Ja sam i pesimista i nisam, i mislim da normalan čovek treba malo da se distancira od svega, jer je generalizacija nešto vrlo loše, a demonizacija je još strašnija. To su sile koje su najdestruktivnije, one udaljavaju čoveka od onoga što život zaista jeste, a život je i radost, i pun je dinamike. Mogli bi ići u sve crno, ili sve idealizirati, a ne želim ni jedno ni drugo. Malo sam umoran od tog konstantnog kritikovanja i crnjaka, od pesimizma i priča da su ova naša vremena najteža ili najstrašnija. A nije tako. Ne želim pristajati ni na demonizaciju ni na glorifikaciju, ni čoveka, ni neke države, ni ovog vremena. Sve to stvara destruktivnu napetost, apatiju, euforiju. Šta je ono što vama danas uliva nadu da neko bolje vreme, uprkos svemu što se trenutno dešava, ipak može da nam se desi? - Pod jedan, to su mladi ljudi. Oni su super, verujem u njih. Nije istina da su mlađe generacije manje osetljive i emotivne na događaje koje živimo. Gledam ih, slušam, i vidim u njima nešto potpuno drugačije od toga, i to je veoma lepo. Ljubav kao novo ludilo, jer je okrenuta naglavačke Zbog čega je Franja Asiški novo ludilo proglasio za ljubav, kako kažete o svojoj predstavi? - Zato što ljubav ukida jedan deo razuma, i ukida neke ambicije, i zato što je istinska ljubav, a to je uvek herojska ljubav, jako retka i, nažalost, sve ređa i ređa. Skoro pa je nema, zato je ludost. Jer mi stalno sudimo drugima i biramo svoj ego, iskorišćavamo relacije prema drugima za uzdizanje sebe. Franja to okreće malo "naglavački", i po njemu je ludost ljubav. Ime * Komentar